

TARİH VE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ ATATÜRK İLKELERİNE İLİŞKİN BİLİŞSEL YAPILARININ KELİME İLİŞKİLENDİRME TESTİ ARACILIĞI İLE BELİRLENMESİ*

Yasemin ER TUNA**

Öz: Bu araştırma ile tarih ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Atatürk İlkelerine ilişkin bilişsel yapıları Kelime İlişkilendirme Testi (KİT) aracılığı ile belirlenmeye çalışılmıştır. Tarama Modeli kullanılan bu araştırmanın, çalışma grubunu 2015-2016 eğitim öğretim yılında Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 40 sosyal bilgiler öğretmenliği 4. sınıf öğrencisi ile 40 pedagojik formasyon eğitimi alan tarih bölümü 4. Sınıf öğrencisi olmak üzere toplam 80 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Kelime ilişkilendirme Testi (KİT) kullanılmıştır. Atatürk İlkelerini oluşturan 6 anahtar kavram kullanılarak KİT oluşturulmuştur. Verilerin analizinde ise anahtar kavramlara verilen cevap kavramların frekans tabloları oluşturularak ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Elde edilen frekans tablosu sonuçlarına göre kavram ağı haritası çizilmiştir. Kavram ağı sonuçlarına göre, tarih öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine yönelik doğru ve anlamlı ilişkiler kurduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak, tarih öğretmen adayları Atatürk ilkelerini kendi arasında bağdaştıramamış ve ilkeler arasındaki çoklu ilişkiyi kuramamışlardır. Bu da onların bilişsel yapılarında Atatürk ilkelerinin birbirlerinden büyük oranda ilişkisiz ve kopuk olduğunu göstermektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adayları ise Atatürk ilkelerine yönelik doğru ve anlamlı ilişkiler kurmuşlardır. Ayrıca elde edilen sonuca göre, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerini kendi aralarında kuvvetli bir şekilde bağdaştırdığını göstermektedir. Böylelikle sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bilişsel yapılarında Atatürk İlkelerinin kendi arasında kuvvetli bir şekilde ilişkilendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kelime İlişkilendirme Testi, Bilişsel Yapı, Atatürk İlkeleri, Öğretmen adayları, Tarih Eğitimi

* Bu çalışma IV. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumunda (ISHE 2016) özet bildiri olarak basılmıştır.

* Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, E-posta: yasemin.er@gop.edu.tr

DETERMINATION of HISTORY and SOCIAL STUDIES TEACHER CANDIDATES'
COGNITIVE STRUCTURES on ATATURK PRINCIPLES VIA WORD ASSOCIATION
TEST

Abstract: The aim of this study is to determine the pre-service history and social studies teachers' cognitive structure about principles of Ataturk through the word association test (WAT). In this research, general survey model was used; the study group consisted of a total of 80 students, 40 of whom were the fourth-grade social studies pre-service teachers and 40 fourth-grade history students taking pedagogical formation education in Gaziosmanpaşa University Faculty of Education in the 2015-2016 academic year. The word association test (WAT) was used as data collection tool in the study. WAT was formed by using 6 key concepts forming Atatürk Principles. In the analysis of the data, the frequency tables of answer concepts given to key concepts were formed and examined in detail. The conceptual network map was drawn according to the obtained frequency table results. According to the results of conceptual relational network, the pre-service history teachers established accurate and meaningful relations with Atatürk principles. However, pre-service history teachers could not associate Atatürk principles with each other and could not establish multiple relationship between principles, and this showed that Atatürk's principles were largely unrelated and disconnected from each other in their cognitive structures while pre-service social studies teacher established accurate and meaningful relations with Atatürk principles. Moreover, the results revealed that pre-service social studies teachers strongly associated Atatürk principles with each other, so it was achieved that pre-service social studies teachers strongly associated the Atatürk's principles with each other in their cognitive structures.

Keywords: Word Association Test, Cognitive Structure, Atatürk Principles, Teacher Candidates, History Education

Extended Summary

Purpose

It was tried to be determined the history and social studies pre-service teachers' cognitive structure about principles of Ataturk through the word association test (WAT) with this study, so it was aimed to determine how pre-service teachers structured Ataturk's principles which have a close connection and relationship with each other and how they associated these principles to each other in their minds in the study.

Method

General survey model was used in this research in which it was tried to be determined the history and social studies pre-service teachers' cognitive structure about principles of Atatürk through the word association test (WAT). The study group consisted of a total of 80 students, 40 of whom were the fourth-grade social studies pre-service teachers and 40 fourth-grade history students taking pedagogical formation education in Gaziosmanpaşa University Faculty of Education in the 2015-2016 academic year. The word association test (WAT) was used as data collection tool in the study. WAT was formed by using 6 key concepts forming Atatürk Principles. In the analysis of the data, in order to reveal the WAT results and evaluate the results of both groups. The conceptual network map was drawn according to the obtained frequency table results. In concept network formation process, the cut point technique was used. According to this technique, a value below of the most given reply word for any key concept in frequency table, is determined as the cut point. The concepts above this value forms the first part of the concept network. Then the cut point is pulled down with specific intervals and the process continues till all key words are seen in the concept network. It means that the concepts emerging at each cut point interval are repeated as many as the number of students at that interval.

Findings

The data on the pre-service history and social studies teachers were examined separately and the findings of pre-service history teachers were listed as follows: 5 of the six key concepts (Republicanism, Populism, Statism, Secularism and Revolutionizm) given at 30 and 30+ and 20-29 cut point interval emerged in the concept network. Concept networks showed the occurred relations of key concepts according to the cut points. It was found that the answer words given to the key concepts in these two cut point intervals were meaningfully related to the key concepts, but key concepts were still disconnected and unrelated.

Cut point for 10-19: in this interval, all concepts were completed with the emergence of the key concept of "nationalism" that was not included in other auctions as well as an increase in the number of words related to key concepts. Cut point for 5 and 5+: in this interval it was determined that in the number of words related to key concepts and increasing relationship between key concepts increased. When the emerged conceptual network map was examined, it was retained that the words associated with key concepts were correct and

the number of associated words increased, but key concepts, namely the Atatürk Principles were limited to each other. The Atatürk's Principle which was the least associated with word was Secularism.

The findings related to pre-service social studies teachers were as follows:

5 of the six key concepts (Republicanism, Populism, Statism, Secularism and Revolutionizm) given at 30 and 30+ and 20-29 cut point interval emerged in the concept network. The answer words given to the key concepts in these two cut point intervals were meaningfully related to the key concepts, but key concepts were still disconnected and unrelated.

Cut point for 10-19: in this interval, all concepts were completed with the emergence of the key concept of "nationalism" that was not included in other auctions as well as an increase in the number of words related to key concepts. According to the resulting conceptual network map, students began to relate key concepts to each other. When words associated with concepts were examined, it was seen that the students understood the meaning, content and extent of the Atatürk Principles very well. Cut point for 5 and 5+: in this interval it was observed that the number of words related to key concepts and relations were also established among key concepts through these words. Ataturk's Principles were not disconnected and unrelated in pre-service social studies teachers' mind; on the contrary, Ataturk's principles mutually completed each other in their mind.

Discussion and Result

When the concept network of pre-service history teachers was examined, it was found that there was no close relationship between key concepts and at most two key concepts were linked to each other. Ataturk's Principles were intertwined with each other like chain links and closely related, or even directly related to one another. History department students did not see this connection and did not make a connection between the principles of Ataturk. This showed that there was a deficiency in the point of learning or teaching Atatürk's principles. The Atatürk's Principle which was the least associated with word was Secularism. Thus, it was thought that secularism was a principle about which students had the greatest lack of information and which was not associated with word.

When the conceptual network maps of the pre-service social studies teacher's cognitive structures regarding Atatürk's principles were examined, the following results were obtained: The many words related to Atatürk's principles given as a key concept that was accurate and significantly associated. So, it was determined that the Atatürk Principles were relationally and holistically structured in the minds of the students. When the words associated with key concepts were examined, it was understood that these were the words which define the principle or express the most important elements of the principle; as a consequence, it could be reached that pre-service social studies teachers' learning about Atatürk Principles was correct and meaningful; as a consequence, it was viewed that pre-service social studies teachers' learning about Atatürk Principles was correct and meaningful.

Giriş

Tarih dersi, konusu itibarı ile geçmişte yaşanan olayları, durumları ve gelişmeleri ele alır. Ama tarih demek sadece geçmişin kuru bilgisi demek değildir. Geçmişteki olayları bugün ve gelecek bağlamında inceleyen bir bilim dalıdır. Tarihi bir olayı ya da olguyu açıklarken, bir takım kavramlar kullanılır. Bu sebepten, kimi zaman bu kavramların anlaşılması ve tanımlanması bireyler için zor ve karmaşık gelebilir. Esasında kavramlar bir nesnenin veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımı olduğundan özünde soyut bir anlam taşır. Kavramlar doğru anlaşılmadığında ise tarihi bilgilerin öğrenilmesinde hatalar ve eksiklikler oluşabilir. Öğretimin ilk ve en önemli basamaklarından biri de kavram öğretimidir. Çünkü öğrencinin nasıl öğrendiği, bilgiyi nasıl oluşturduğu, bilgide gerçekleşen doğru ve yanlış yapılanmaları içinde barındıran kavram öğretimi; anlamlı öğrenmenin gerçekleşebilmesi için ilk adım olarak nitelendirilebilir (Candan ve Koçer, 2013).

Özellikle, siyasi olayların neden ve sonuçlarına ağırlık veren tarih anlayışında, tarihsel öğrenme genellikle kavramlara dayalı olarak inşa edilmiştir. Bu kavramların bir kısmı tarihe has kavramlardan (Fetih, iskân, müsadere, fütüvvet vb.) oluşurken diğer bir kısmı da sosyal bilimlere ait kavramlardan (Demokrasi, özgürlük, ekonomi vb.) oluşur. Öğrenciler için bu tür kavramları anlamak ve anlamlandırmak çoğu zaman zordur. Kavramlar anlaşılmadığı takdirde

eksik ve yanlış öğrenme kaçınılmazdır. Tarihsel bir bilginin ister somut ister soyut olsun işlevsel hale gelmesi, kalıcı bir bilgi olması bu bilginin kavram ya da kavramlara dönüştürülmesine ve bu kavramların doğru bir şekilde algılanmasına bağlıdır (Candan, 1998:42). Ne kadar karmaşık ve sıkıcı olursa olsun tarihi bir olayın anlaşılması ve anlamlandırılması için kavram öğretimi son derece önemlidir. Bireyin zihninde ne kadar çok yapılandırılmış kavram varsa, konunun anlaşılması ve olaylar arasında ilişkilerin kurulabilmesi de o denli kolay ve anlamlı olur. Candan'ın (2009:133) da ifade ettiği gibi kavramlar, çocuğun uzun süreli belleğindeki temel bilişsel yapıların oluşmasına ve yeni gelen bilgileri anlamlı bir biçimde belleklerinde depolamalarına yardımcı olur. Böylece karmaşık, sıkıcı ve zor gibi görülen tarihi olayların anlaşılması ve olaylar arasında öğrencilerin ilişki kurarak yorum yapabilmesi iyi bir kavram öğretimiyle gerçekleşebilir.

Tarih öğretimi sadece geçmişin kuru bilgisinin, öğrencilere ezberletilmesi sürecini çoktan geride bırakmıştır. Artık günümüzde, geçmişte yaşanan olayların izini sürmek, bu olaylar altında yatan gizli sebepleri ortaya çıkarmak ve bu sebeplerden sonuçlara ulaşmak, yorum yapmak bilimsel araştırma süreçlerini kullanmak ve tarihsel düşünmeyi de zorunlu kılan bir anlayışa sahiptir. Bu bakımdan modern tarih öğretiminin ulaşmak istediği hedeflere ulaşabilmesi için zihinsel süreçler ve beceriler son derece önemlidir. Tarihsel düşünme olarak adlandırılan bu süreç, öğrencilerin bir tarihçinin sahip olduğu bilgi ve becerilere minimum düzeyde de olsa sahip olmalarını hedefler. Bu bakımdan hem 2012 (MEB, 2012: 8-12) yılındaki tarih müfredat programında hem de yenilenen 2018 (MEB, 2018: 13-17) müfredat programında tarihsel düşünme becerilerine yer verilerek öğrencilerin bu becerileri kazanmaları istenmiştir. Dilek'e göre (2007: 48) tarihsel düşünmenin gelişimi, çocuktaki kavramsal gelişime bağlıdır. Bu sebepten, bireylerin kavramları anlaması ve zihinlerinde diğer kavramlar arasında ilişki kurabilmeleri tarih öğretimi açısından çok önemlidir. Daha öncede ifade edildiği gibi tarih öğretiminde, özellikle de siyasi tarih öğretiminde kavramlar hayati bir önem taşır.

Tarih öğretimi içerisinde siyasi tarihin yoğun olarak işlendiği alanlardan birisi de Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi konularıdır. Bu bağlamda öğrenci pek çok kavramla karşılaşmaktadır. Bu kavramların öğrenilmesi konun öğrenilmesi için bir merhaledir. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersi; cumhuriyetimizin sahip olduğu temel değerleri, ulusal kimliğin şekillenmesini, vatandaşlık bilincinin geliştirilmesini, Türk çağdaşlaşmasını ve Atatürkçü düşünce sisteminin

yeri ve öneminin bireylerce anlaşılmasını sağlamaktadır. Döneme milli bir bakış açısıyla bakılmaktadır. Ağırlıklı olarak siyasi tarih üzerinde durulan bu derste toplumsal değişmeye ve sosyal olaylara pek değinilmediğinden öğrenciler açısından biraz karmaşık gelebilir. İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kademesi olmak üzere toplam 3 kez tekrar edilen bu ders, “gerekli ama sıkıcı” eleştirilerine maruz kalmaktadır. Konuyla ilgili olarak Safran (1998), İnkılâp Tarihi alanının doğal yapısının siyasal özlü olması nedeniyle genişlikten yoksun tekdüze bir yapıya sahip olduğunu belirtmiştir. Siyasi bir yapıya sahip olduğu için soyut kavramlarla dolu olduğu da bilinmektedir. Hatta öyle yoğun bir kavram örgüsü vardır ki dersin isminde bile soyut kavramlar hâkimdir. Yapılan araştırmalarda ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kademesindeki öğrencilerin İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersine ait kavram öğrenimlerinde eksikliklerin ve yanlışlıkların olduğu tespit edilmiştir (Kömürcü: 2002; Kaymakçı, 2012; Akınoğlu ve Arslan, 2007; Ulusoy, 2010; Aycan, 2010; Memişoğlu ve Tarhan, 2016).

T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde yer alan kavramların öğrenciler tarafından tam olarak öğrenilememesi veya kavram yanlışlarının olması bu dersi öğretecek olan sosyal bilgiler ve tarih öğretmenlerinin üzerine büyük bir sorumluluk yüklemektedir. Öğrencilerdeki eksik ve yanlış öğrenmeleri engelleyecek ve iyi bir kavram öğretimi ile öğrencilerin tarihsel bilgilerinin somutlaşmasını, kalıcı olmasını ve tarihsel düşünebilmelerini sağlamak elbette öğretmenlere düşen önemli vazifelerdendir. Tarih ve sosyal bilgiler öğretmenlerinden böyle bir beklenti içine girilirken öğretmen adaylarının kavramlara yönelik bilişsel yapılarının nasıl olduğu merak edilmiştir. T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin en temel noktalarından birisi Atatürk İlkeleri’dir ki bu son derece önemli bir konudur. Atatürkçü düşünceye sahip bireylerin yetişmesi için her kademedeki öğrencilerin ve bu dersi öğretmekle yükümlü öğretmenlerin bu düşünce sisteminin ne olduğunu ve hangi öğelerden oluştuğunu iyi bilmesi gerekmektedir. Atatürkçü düşünce sisteminin temelinde yatan Atatürk İlkeleri’nin ne anlama geldiği, neyi hedeflediği ve aralarında nasıl bir ilişkinin olduğu öncelikle öğretmenler tarafından bilinip kavranılması gerekmektedir. Bu maksatla sosyal bilgiler ve tarih öğretmen adaylarının Atatürk İlkelerine ilişkin bilişsel yapıları kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla karşılaştırmalı olarak ortaya konmaya çalışılmıştır.

Kelime ilişkilendirme Testi

Tarih öğretiminin öğrenciler için kalıcı ve kaliteli olmasını sağlamak için yapılması gerekenlerden birisinin kavram öğretimi olması gerektiği yukarıda vurgulanmıştı. Öğrencilerin

soyut kavramları anlaması ve kavramlar arasında ilişki kurarak uzun süreli bellekte depolamaları şüphesiz çok önemlidir. Dolayısıyla öğrencilerin sadece sahip oldukları bilgileri değil; öğrencilerin farklı bilgi ve kavramlar arasındaki ilişkilerini, bilişsel yapılarını, var olan bilgileriyle yeni bilgileri ilişkilendirip anlamlı öğrenmeyi sağlayıp sağlamadığını ortaya koymak için yeni ve farklı ölçme araçlarına ilgi duyulmaya başlanmıştır (Ercan ve Taşdere, 2010). Bu yeni tekniklerle yani alternatif ölçme değerlendirme anlayışında birbirinden bağımsız ve kopuk bilgi parçalarını değerlendirmek yerine birbirine bağlı iyi yapılanmış bir bilgi ağını değerlendirmek önemli görülmektedir (MEB, 2005). Bu bağlamda öğrencinin bilişsel yapısını ve bu yapıdaki kavramlar arasındaki bağları, yani bilgi ağını gözler önüne serebilen, uzun dönemli hafızadaki kavramlar arasındaki ilişkilerin yeterli olup olmadığını veya anlamlı olup olmadığını tespit edebilmemize yarayan tekniklerden birisi olarak “Kelime İlişkilendirme Testi” önem kazanmıştır (Bahar, Alex, Johnstone ve Sutcliffe, 1999). Kelime ilişkilendirme testi sayesinde öğrencilerin bir konu ile ilgili mevcut anahtar kavramları, kavramların, kişilerde oluşturduğu çağrışımları ve mevcut kavram yanılgıları tespit edilebilir. Kelime ilişkilendirme testi sadece kavramların değil, bütün disiplinlerin, durumların ve hatta kişilerin bile nasıl anlaşıldığını ölçmek için kullanılabilir (Atasoy, 2002).

Kelime ilişkilendirme testinin yanında aynı amaca hizmet eden farklı tekniklerde vardır (Kavram Haritaları, Zihin Haritaları, Yapılandırılmış Grid, Tanılayıcı Dallanmış Ağaç, Analoji...). Fakat kelime ilişkilendirme testi diğer araçlara göre en eskisi ve en yaygın kullanılanıdır. Kelime İlişkilendirme Testleri ile öğrencilerin bilişsel yapılarının ortaya konması, öğrencilerdeki kavram yanılgılarının belirlenmesi ve öğrencilerin kavramsal değişimlerini belirlemek için farklı amaçlar doğrultusunda kullanılmaktadır. Bu araştırmada da öğrencilerin bilişsel yapılarını belirlemek için kullanılmıştır.

Kelime ilişkilendirme testinin farklı bilim dallarınca kullanıldığı bilinmektedir. Fen bilimler eğitimi alanında yapılan çalışmaların bir kısmı şu şekilde sıralanabilir: Bahar ve diğ., 1999; Cardellini ve Bahar, 2000; Bahar ve Özatlı, 2003; Nakiboğlu, 2008; Yalvaç, 2008; Ercan vd, 2010; Kostova ve Radoynovska, 2010; Eren, 2012; Hastürk, 2013. Sosyal bilimlerle alakalı yapılan araştırmalar ise: Çiftçi, 2009; Deveci vd, 2014; Aydemir, 2014; Kaya ve Akış, 2015; Karatekin ve Elvan, 2015; Kaya ve Taşdere, 2016; İnel vd, 2016; Tokcan ve Yiter, 2017.

Özellikle tarih ile ilgili kelime ilişkilendirme testinin kullanımıyla yapılan çalışmaların sayısı son derece azdır. Bu alanla ilgili ilk çalışmayı yapan Bahar ve Kılıç (2001), “Kelime İletişim

Testi Yöntemi İle Atatürk İlkeleri Arasındaki Kavramsal Bağları” araştırmışlardır. Bahar ve Kılıç (2001) memur adaylarına uyguladıkları KİT ile Atatürk ilkeleri arasındaki kavramsal bağları araştırmışlardır. Araştırmanın sonucunda Atatürkçülüğü oluşturan düşünce sisteminin katılımcılarca doğru algılandığı ancak bazı ilkelerle ilgili, özellikle de Devletçilik İlkesine farklı anlamlar yüklendiği tespit edilmiştir. Tarih ile ilgili benzer bir araştırma da Işıklı ve diğerlerinin (2011) “Kelime İlişkilendirme Testi Aracılığıyla Öğretmen Adaylarının Atatürk İlkelerine Yönelik Bilişsel Yapılarının İncelenmesi” başlıklı çalışmasıdır. Bu çalışma sınıf öğretmenliği 1. sınıf öğrencilerine uygulanmış, Milliyetçilik ve Devletçilik ilkeleriyle ilgili bazı kavram yanılgılarına sahip oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca; Atatürk, Halk, Adalet ve Özgürlük gibi kavramların Atatürk İlkeleri ile çok sık ilişkilendirildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Atatürk ilkelerine ait KİT kullanılan son araştırma ise Akman ve Koçoğlu'nun (2016) “Investigation 8th Grade Students Secondary School Cognitive Structure About Principles of Ataturk Through Word Association Test”. 8. Sınıf öğrencileri ile yapılan bu araştırma sonucuna göre dinsizlik, çağdaşlaşma, ırkçılık, faşizm, İslam ve din kavramları öğrenciler tarafından en çok tekrarlanan cevap kelimeler olmuştur.

Araştırmanın Amacı

Tarih ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Atatürk İlkelerine ilişkin bilişsel yapılarının Kelime İlişkilendirme Testi (KİT) aracılığı ile belirlenmeye çalışıldığı bu araştırma ile ortaokul ve lise düzeyinde eğitim verecek olan öğretmen adaylarının bilişsel yapıları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu amaçla, aralarında sıkı bir bağ ve ilişki bulunan Atatürk İlkelerini öğretmen adaylarının, zihinlerinde nasıl yapılandırdıklarının ve bu ilkeleri kendi aralarında nasıl ilişkilendirdiklerinin belirlenmesi bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Tarih ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Atatürk İlkelerine ilişkin bilişsel yapılarının Kelime İlişkilendirme Testi (KİT) aracılığı ile belirlenmeye çalışıldığı bu çalışmada Tarama Modeli kullanılmıştır. Betimleyici bir araştırma yöntemi olan tarama modelinde bir konuya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özellikleri belirlenmeye

çalışılır. Tarama yönteminin amacı nesnelerin, toplumların, kurumların, olayların doğasını ve özelliklerini tanımlamaktır (Akt. Büyüköztürk vd, 2010:231).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2015-2016 eğitim öğretim yılında Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 40 sosyal bilgiler öğretmenliği 4. sınıf öğrencisi ile 40 pedagojik formasyon eğitimi alan tarih bölümü 4. Sınıf öğrencisi olmak üzere toplam 80 öğrenciden oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak Kelime ilişkilendirme Testi (KİT) kullanılmıştır. Atatürk İlkelerini oluşturan Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik ve İnkılapçılık olmak üzere 6 anahtar kavram kullanılarak KİT oluşturulmuştur. Her bir anahtar kavram bir sayfada ve on defa tekrar edilerek hazırlanmıştır. Bahar ve Özatlı (2003) anahtar kavramın alt alta yazılmasının sebebini zincirleme cevap riskini önleme amacı olarak açıklamışlardır. Çünkü öğrenci her kavram yazımında anahtar kavrama tekrar dönmezse anahtar kavram yerine cevap olarak yazdığı kavramın aklına getirdiği kelimeleri yazacaktır. Bu da testin amacını zedelemektedir. Buna ilişkin bir anahtar kavram örneği şu şekildedir:

Cumhuriyetçilik.....

Cumhuriyetçilik.....

Cumhuriyetçilik.....

Cumhuriyetçilik.....

Cumhuriyetçilik.....

Öğrencilerden her bir anahtar kavrama ilişkin akıllarına gelen ilk kelimeleri ilgili boluşluklara yazmaları istenmiştir. Anahtar kavramlarla ilgili türetecekleri farklı kavramları yazmaları için 30 saniye süre verilmiştir. Kelime ilişkilendirme için en uygun zamanın 30 saniye olduğu yapılan literatür araştırmalarına göre belirlenmiştir (Bahar vd, 1999; Bahar ve Özatlı,2003). Çalışma grubu üniversite seviyesinde olduğu için 30 saniye çok uygundur. Daha küçük yaş gruplarının düşünme ve yazma süreleri dikkate alınarak sürede değişiklik yapmak mümkündür. Bu süre dolduktan sonra diğer bir anahtar kavrama geçilmiş ve altı anahtar kavram tamamlanincaya kadar aynı işlem devam etmiştir.

Verilerin Analizi

KİT sonuçlarını ortaya koymak ve her iki grubun sonuçlarını ayrı ayrı değerlendirmek için anahtar kavramlara verilen cevap kavramların frekans tabloları oluşturularak ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Hazırlanan bu frekans tabloları hangi anahtar kavram için hangi kelimelerin ya da kavramların kaçar defa tekrarlandığını göstermek maksadıyla oluşturulmuştur. Elde edilen frekans tablosu sonuçlarına göre kavram ağı haritası çizilmiştir.

Kavram ağı öğrencilerin izlenimlerini, düşüncelerini yazılı öğretim araçlarındaki (ders kitabı, dergi, ansiklopedi, vb..) kavram ve ilkelerle uyumlu bir biçimde sergileyen bir grafik araçtır, Kavram ağları birbirleriyle ilişkili bilgilerin nasıl farklı kategorilere sokulabileceğini gösteren görsel haritalardır. Bu sebeple KİT sonuçları genellikle kavram ağı veya zihin haritası kullanılarak somutlaştırılmıştır. Bu araştırmada da, bilişsel yapıdaki kavramlar arasındaki ilişkileri net bir şekilde göstermesi amacıyla kavram ağının oluşturulmasında Bahar ve diğ. (1999) tarafından ortaya konulan kesme noktası (KN) tekniği kullanılmıştır. Bu tekniğe göre; kelime ilişkilendirme testinde yer alan herhangi bir anahtar kavram için en fazla verilen cevap kelimenin belli sayıda aşağısı kesme noktası olarak kullanılır. Bu cevap frekansın üstünde bulunan cevaplar kavram ağının ilk kısmındaki bölüme yazılır. Daha sonra kesme noktası belirli aralıklar ile aşağıya çekilir ve tüm anahtar kelimeler kavram ağında çıkıncaya kadar işlem devam eder. Her bir kesme noktası aralığında ortaya çıkan kavramlar o aralıktaki öğrenci sayı kadar tekrar edilmiş demektir. Örneğin kesme noktası 30 ve üzeri aralığında ortaya çıkan kavramlar 30 ve daha fazla sayıdaki öğrenci tarafından cevap kelime olarak belirtilmiştir. Bu araştırma da kesme noktaları sırasıyla şu şekilde yer almıştı: KN 30 ve üzeri; KN 20-29; KN 10-19; KN 5 ve üzeri olmak üzere dört farklı KN aralığı kullanılarak kavram ağı haritası çizilmiştir.

Bulgular

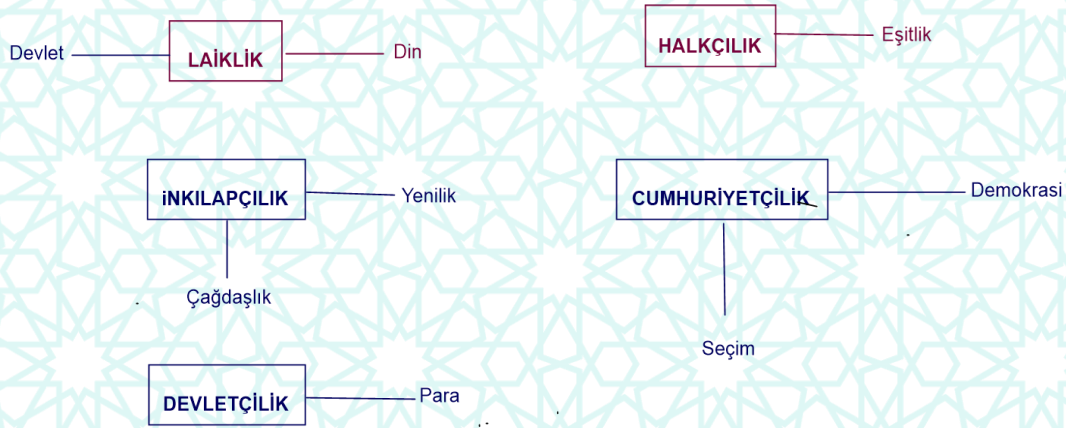
Tarih öğretmen adayları ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Atatürk İlkelerine ilişkin bilişsel yapılarının incelenmesi amacı ile kelime ilişkilendirme testinden elde edilen veriler ışığında kavram ağları oluşturulmuştur. Tarih öğretmen adaylarına ait kavram ağı haritası aşağıdaki gibidir.

Şekil 1. Kesme Noktası 30 ve Üzeri

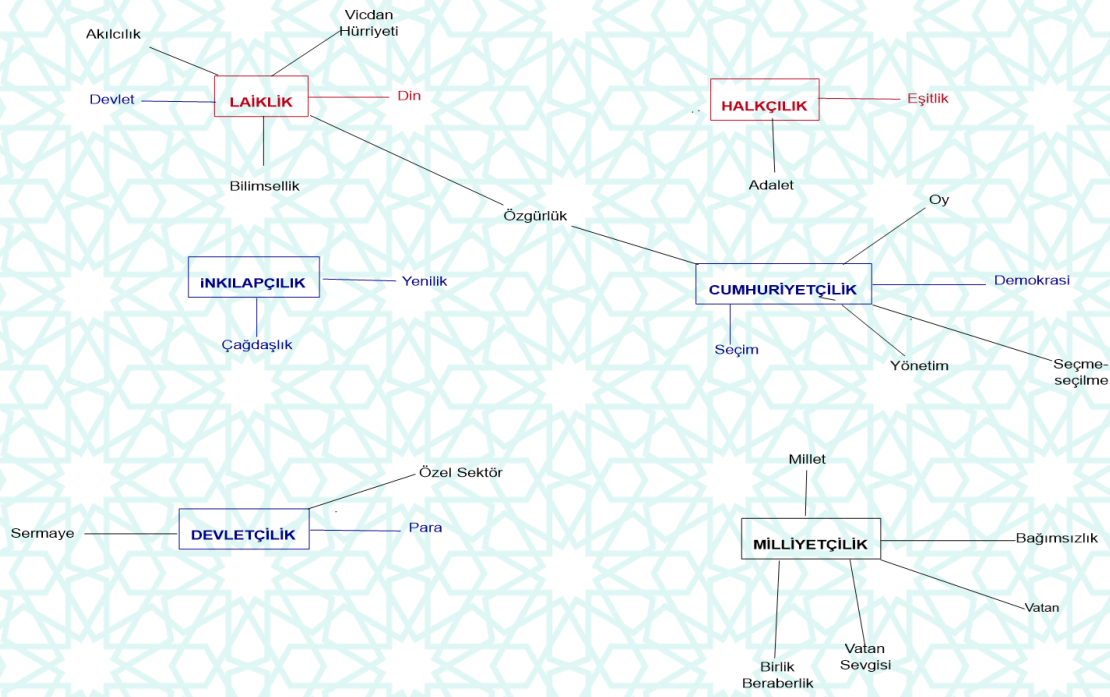
Kesme Noktası 30 ve Üzeri için: Bu aralıkta altı anahtar kavramdan Laiklik ve Halkçılık anahtar kavramlarına ait kelimelerin/kavramların ilişkilendirildiği görülmüştür. Laiklik anahtar kavramı din ile, Halkçılık anahtar kavramı ise eşitlik kelimesi ile ilişkilendirilmiştir. Bu aralıkta çıkan kavramlar henüz birbirinden kopuk ve ilişkisiz durumdadır.

Şekil 2. Kesme Noktası 20-29 Aralığı

Kesme Noktası 20-29 Aralığı için: Bu aralıkta İnkılapçılık, Cumhuriyetçilik ve Devletçilik anahtar kavramları ortaya çıkmıştır. Böylelikle altı anahtar kavramdan beş tanesi ile ilgili kelime/kavram ilişkilendirilmiştir. Bir önceki aralıkta Din ile ilişkilendirilen Laiklik kavramının devlet ile ilişkilendirildiği görülmüştür. İnkılapçılık kavramı yenilik ve çağdaşlaşma, Cumhuriyetçilik kavramı seçim ve demokrasi, Devletçilik kavramı da para ile ilişkilendirilmiştir. 20-29 Kesme noktası aralığında yer alan anahtar kavramlara verilen cevap kelimelerin anahtar kavramlarla anlamlı bir şekilde ilişkilendirildiği görülmüştür. Ancak anahtar kavramlar halen birbirinden kopuk ve ilişkisiz bir vaziyettedir.

Şekil 3. Kesme Noktası 10-19

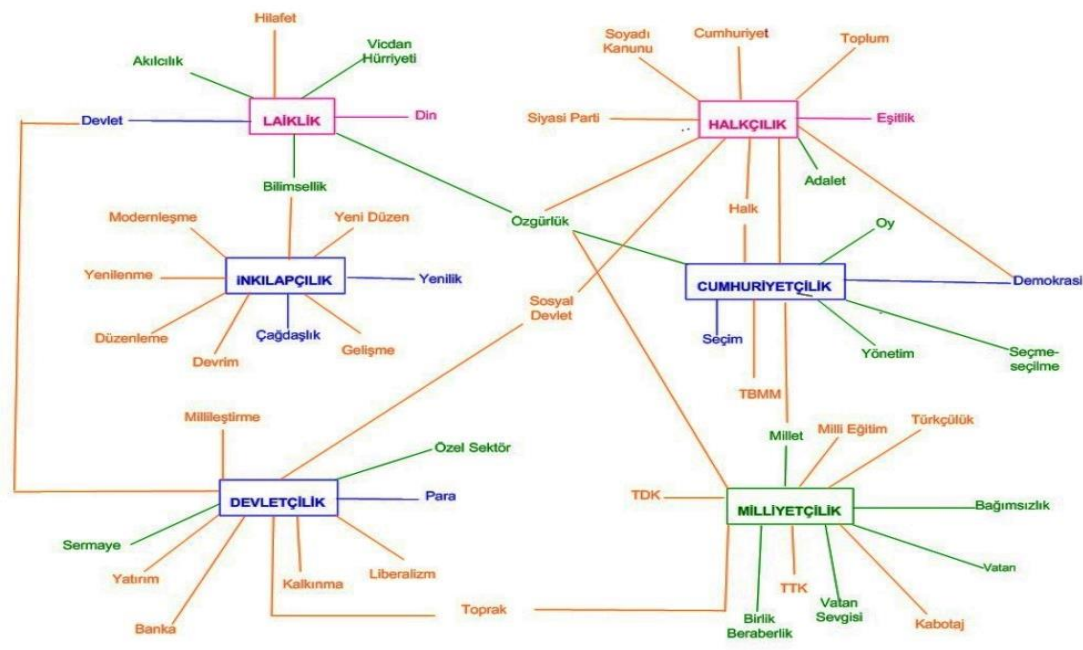

Kesme Noktası 10-19 Aralığı için: Bu aralıkta, anahtar kavramlarla ilişkili kemelerin sayısında artış olduğu gibi, diğer aralıklarda yer almayan “Milliyetçilik” anahtar kavramının ortaya çıkmasıyla bütün kavramların tamamlandığı görülmüştür. kavram ağı incelendiğinde, İnkılapçılık anahtar kavramına yönelik yeni kelimelerin ilişkilendirilmediği belirlenmiştir. Ayrıca az sayıda da olsa anahtar kavramlarla ilişkilendirilmiş kelimelerin, başka anahtar kavramlarla da ilişkilendirildiği görülmektedir. Örneğin:” Özgürlük” kelimesi hem laiklik hem de Cumhuriyetçilik ile doğru ve anlamlı bir biçimde ilişkilendirilmiştir. “Millet” kelimesi ise hem Milliyetçilik hem de cumhuriyetçilik anahtar kavramları ile ilişkilendirilmiştir. Bu tabloya bakarak, öğrencilerin zihinlerinde Atatürk ilkelerini oluşturan kavramların birbirinden kopuk ve ilişkisiz olduğu anlaşılmaktadır. Öğrenciler diğer ilkeler arasında herhangi bir ilişki kuramamışlardır.

Bu aralıkta, anahtar kavramlar ile ilişkilendirilen diğer kavramlar şöyledir: Laiklik ile “vicdan hürriyeti, akılcılık, bilimsellik ve özgürlük”, halkçılık ile “adalet”, cumhuriyetçilik ile “seçim, özgürlük, oy, yönetim, seçme seçilme, demokrasi ve millet”, devletçilik için “sermaye ve özel sektör”, milliyetçilik için “bağımsızlık, vatan, millet, birlik-beraberlik ve vatan sevgisi. Öğrencilerin anahtar kavramlarla ilişkilendirdiği kelimeler incelendiğinde, Atatürk ilkelerinin temelini teşkil eden ve aralarında sıkı bağlar olan kelimeleri seçtikleri görülmüştür. Dolayısı ile

öğrencilerin, anahtar kavramlarla yani Atatürk ilkeleri ile ilişkilendirdikleri kelimelerle, doğru ve anlamlı bağlar kurdukları tespit edilmiştir. Her ne kadar Anahtar kavramlarla ilişkili yeni kelimeler türetilmiş olsa da anahtar kavramların birbirleri ile ilişkilendirilmediği tespit edilmiştir.

Şekil 4. Kesme Noktası 5 ve Üzeri

Kesme Noktası 5 ve üzeri için: Bu aralıkta gerek anahtar kavramlarla ilişkilendirilen kelime sayılarının arttığı gerekse de anahtar kavramlar arasında kurulan ilişkilerin arttığı görülmektedir. Örneğin halkçılık ve cumhuriyetçilik anahtar kavramları birbirleri ile doğrudan ilişkilendirilmiştir. Öğrencilerin zihinlerinde bu iki anahtar kavramın doğrudan bu şekilde ilişkilendirilmiş olması doğru bir sonuçtur. Çünkü her iki ilke de gücünü birbirinden alır ve aralarında birbirlerini besleyen sıkı bir bağ vardır. Bir önceki aralıkta olduğu gibi “özgürlük” kelimesinin bir çatı oluşturduğu görülmektedir. Bu kelimenin milliyetçilik ve halkçılık anahtar kavramlarıyla ilişkilendirilmesi ile tarih bölümü öğrencileri arasında anahtar kavramlarla ilişkilendirilen en kuvvetli kelime olduğu tespit edilmiştir. Böylece “özgürlük” kelimesi, Laiklik, Halkçılık, cumhuriyetçilik ve milliyetçilik anahtar kavramlarıyla ilişkilendirilmiştir. Bunun yanı sıra anahtar kavramlarla ilişkilendirilen başka ortak kelimelerde vardır. Bunlar devletçilik ile halkçılığı ilişkilendirilen sosyal devlet, inkılapçılık ve laikliği ilişkilendiren bilimsellik, cumhuriyetçilik ile halkçılığı ilişkilendiren halk ve demokrasi, milliyetçilik ile devletçiliği ilişkilendiren toprak, devletçilik ile laikliği ilişkilendiren devlet kelimeleridir. Ortak olarak

ilişkilendirilen bu kelimeler de sadece iki farklı anahtar kavram arasında bağ kurabilmiştir. Özgürlük kavramında olduğu gibi çoklu ilişkilendirilmeler yapılmamıştır. Bu da öğrencilerin kavramları sınırlı olarak ilişkilendirdiklerini göstermektedir. Buna rağmen her bir anahtar kavram ile ilişkilendirilen kelimelerin doğru olarak kullanıldığı, öğrencilerin Atatürk ilkelerine ait doğru ilişkilendirmeler kurmuş oldukları tespit edilmiştir. Yukarıdaki kavram ağı haritası incelendiğinde anahtar kavramlara ait ilişkilendirilen kelimelerin doğru olduğu ve ilişkilendirilen kelimelerin sayısının artmış olduğu fakat anahtar kavramların yani Atatürk İlkelerinin birbirleri ile ilişkilerinin kısıtlı olduğu tespit edilmiştir. En az kelime ilişkilendirilen Atatürk İlkesinin Laiklik olduğu göze çarpmaktadır. Bu sonuç da, öğrencilerin bu ilke hakkında fazla bilgi ve fikir sahibi olmadıklarının bir göstergesi olabilir mi? sorusunu akllara getirmektedir.

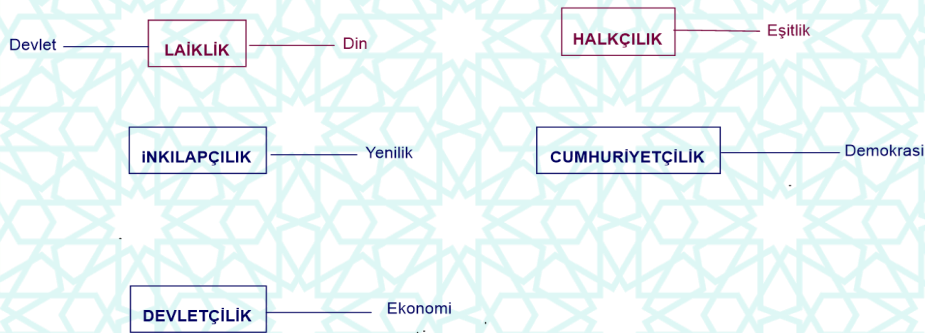
Araştırmadaki diğer çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenliği öğrencilerine ait elde edilen bulgular şu şekildedir:

Şekil 5. Kesme Noktası 30 ve Üzeri

Kesme Noktası 30 ve üzeri için: Bu aralıkta sadece Laiklik anahtar kavramın ortaya çıktığı görülmektedir. Öğrenciler, bu ilke ile din kelimesini ilişkilendirmişlerdir. Laiklik ilkesi herhangi bir başka kelime ile ilişkilendirilmemiş ve diğer anahtar kavramlar bu aralıkta henüz ortaya çıkmamıştır.

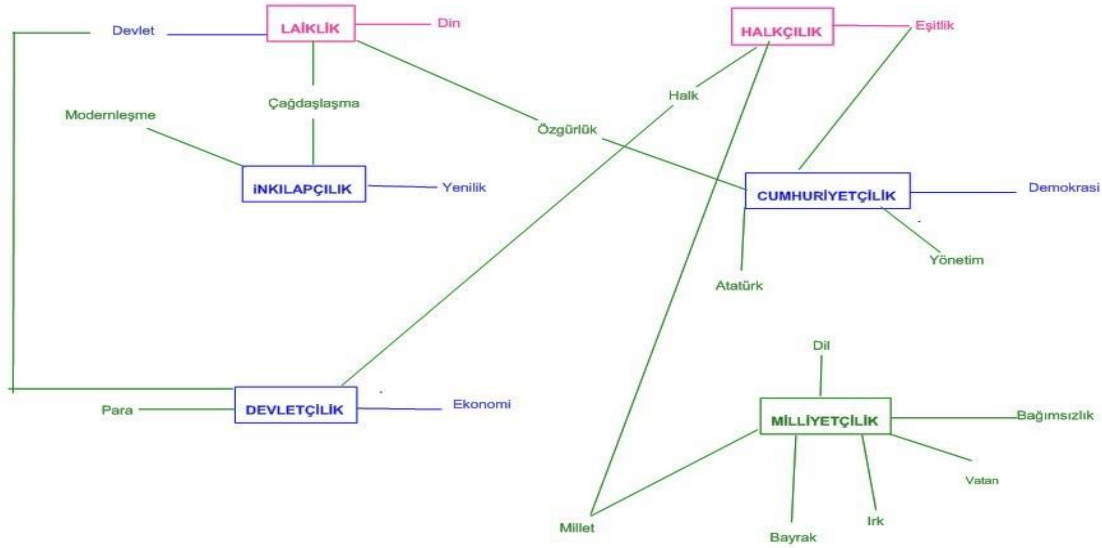
Şekil 6. Kesme Noktası 20-29 Aralığı

Kesme Noktası 20-29 Aralığı için: Bir önceki aralıkta sadece laiklik kavramı var iken, bu aralıkta Devletçilik, Cumhuriyetçilik, İnkılapçılık ve Halkçılık anahtar kavramları oluşmuştur.

Her ilke bir kelime ilke ilişkilendirilmiştir. Devletçilik ekonomi ile; cumhuriyetçilik demokrasi ile; inkılapçılık yenilik ile; halkçılık eşitlik ile; laiklik din kelimesine ek olarak devlet ile ilişkilendirilmiştir. Anahtar kavramlarla yani Atatürk ilkeleri ile ilişkilendirilen bu kavramlar incelendiğinde, anahtar kavramlara ait ilk akla gelen veya en çok kullanılan kelimeler olduğu görülmektedir. Böylelikle öğrenciler bu aralıkta, anahtar kavramlara ait çok az kelime ilişkilendirmiş olmalarına rağmen doğru ve anlamlı kelimeler kullandıkları tespit edilmiştir. Bu aralıkta halen anahtar kavramların tamamı oluşmamış ve öğrencilerin zihinlerinde Atatürk ilkeleri arasında ilişki kurulamamıştır.

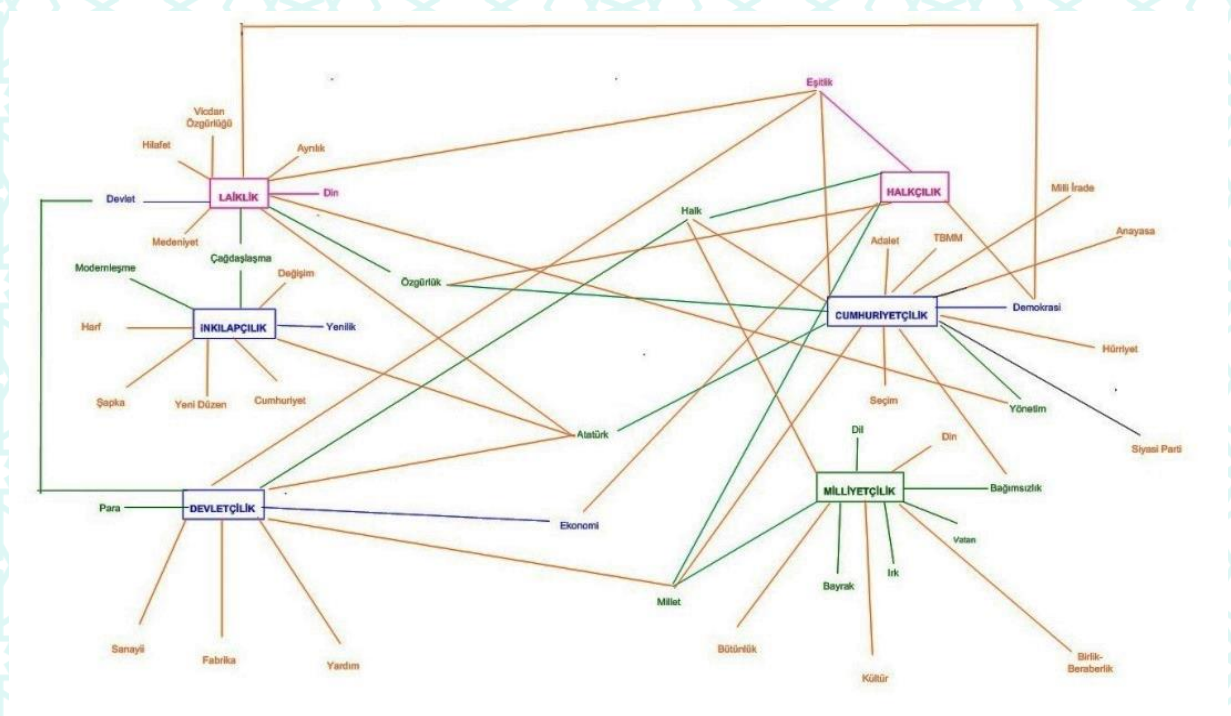
Şekil 7. Kesme Noktası 10-19 Aralığı

Kesme Noktası 10-19 Aralığı için: Milliyetçilik ilkesinin eklenmesiyle altı anahtar kavramın tamamlandığı görülmektedir. Milliyetçilik ilkesi ile “bağımsızlık, vatan, bayrak, ırk, dil, millet” kelimeleri ilişkilendirilmiştir. Burada ırk kelimesi dikkat çeker. Atatürk milliyetçiliği ırkçılığı reddeder ve herhangi bir ırkı hedef göstermez. Buna rağmen ırk kelimesinin kullanılmış olması öğrencilerin milliyetçilik ile ilgili olarak yanlış bir ilişkilendirme yaptıklarını göstermiştir. Bu aralıkta anahtar kavramlara ait yeni kelimelerin ilişkilendirildiği ve ortak kelimeler aracılığı ile anahtar kavramlar arasında ilişki kurulduğu belirlenmiştir. Örneğin, inkılapçılık ilkesi ile modernleşme ve çağdaşlaşma; laiklik ile özgürlük, devlet ve çağdaşlaşma; devletçilik ile halk, devlet ve para; cumhuriyetçilik ile Atatürk, demokrasi, millet, yönetim, özgürlük ve eşitlik; halkçılık ile halk, eşitlik ve yönetim kelimeleri ilişkilendirilmiştir. Kavram ağı haritası incelendiğinde ilkeler arasında ilişkilerin kurulmaya başlandığı görülebilir. Çağdaşlaşma

kelimesi ile inkılapçılık ve laiklik ilişkilendirilmiştir. Ayrıca laiklik kavramı özgürlük kelimesi aracılığı ile cumhuriyetçilikle, devlet kelimesi ile de devletçilikle bağdaştırılmıştır. Millet kelimesi ile milliyetçilik ve halkçılık, halk kelimesi ile devletçilik ile halkçılık, eşitlik kelimesi ile cumhuriyetçilik ve halkçılık ilkeleri ilişkilendirilmiştir. Bu aralıkta anahtar kavramlar arasında kurulan ilişkilerin doğru ve anlamlı olduğu söylenebilir. Yani öğrenciler tarafından ilişkilendirilen kelimelerin o ilke ile doğrudan bağlantılı olması ve ilgili ilkenin o kelimeleri kapsamı, öğrencilerin Atatürk ilkelerinin anlamını, içeriğini ve kapsamını doğru anladıklarını göstermektedir.

Şekil 8. Kesme Noktası 5 ve Üzeri

Kesme Noktası 5 ve üzeri için: Bu aralıkta anahtar kavramlarla çok sayıda kelimenin ilişkilendirildiği ve bu kelimeler aracılığı ile de anahtar kavramlar arasında da ilişkilerin kurulduğu görülmektedir. Bir önceki aralıkta olduğu gibi anahtar kavramları birbirlerine bağlayan çatı niteliğindeki kelimelerin hem sayısı artmış hem de ikiden fazla anahtar kavramı birbirlerine bağlayarak çoklu ilişki kurdukları görülmüştür. Bunlardan en göze çarpanı Atatürk kelimesidir. Atatürk ile cumhuriyetçilik, devletçilik, laiklik ve inkılapçılık ilişkilendirilmiştir. Aynı şekilde bir önceki aralıkta halk kelimesi devletçilik ve halkçılıkla ilişkilendirilirken şimdi bunlara ek olarak milliyetçilik ve cumhuriyetçilikle de ilişkilendirilmiştir. Bir başka kelime de eşitlik, halkçılık ve cumhuriyetçilik ilkesine ek olarak bu aralıkta laiklik ve devletçilikle

ilişkilendirilmiştir. Millet kelimesi de milliyetçilik ve halkçılıktan başka cumhuriyetçilik ve devletçilik ile ilişkilendirilmiştir. Yönetim kelimesi de hem devletçilik hem de laiklik ile bağdaştırılmıştır. Devletçiliğin sadece ekonomi ile alakalı bir ilke olduğunu düşünenler için, bu ilkenin eşitlik ve yönetim kavramları ile ilişkilendirilmiş olması, anlamsız ve yanlış görülebilir. Ancak, devletçilik, devlet yetkilerinin artması, genişlemesi, kamu hizmet ve faaliyetlerinin yayılmasıdır (Eroğlu, 1981). Geniş anlamda devletçilik; Türkiye’de uygulanan ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın özelliklerini ortaya koyan politik bir uygulamadır (Turan vd, 2011: 263). Bu noktadan hareketle öğretmen adaylarının devletin; ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan topluma hizmet etmesi ile halk arasındaki eşitliğin sağlanmak istenmesinden hareketle bu şekilde bir ilişkilendirme yaptıkları söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında haçlılık ilkesinin eşitlik ve yönetim kavramları ile doğru olarak ilişkilendirildiği sonucuna ulaşılabilir.

Böylelikle Atatürk, halk, eşitlik, özgürlük, millet, demokrasi, ekonomi, devlet, çağdaşlaşma ve yönetim kelimelerinin çatı oluşturarak, Atatürk ilkelerinin kendi aralarında nasıl bağlandıklarını göstermektedir. Çatı olarak ilişkilendirilen bu kelimeler incelendiğinde, her bir anahtar kavramla ilgili ilk akla gelen kelimeler olduğu görülmüştür. Buna ek olarak anahtar kavramlarla yani Atatürk İlkeleri ile ilişkilendirilen kelimelerin doğru ve anlamlı bir bütün oluşturduğu belirlenmiştir. Bu noktadan hareketle, kavram ağı haritasından da görüldüğü üzere, ilkeler arasında sıkı bir ilişkinin olduğu anlaşılmaktadır. İlkelerin, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının zihninde kopuk ve ilişkisiz olmadığı, aksine Atatürk ilkelerinin birbirlerini tamamlayan bir bütün olduğunu ortaya koymaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Tarih ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Atatürk İlkelerine ilişkin bilişsel yapılarının KİT aracılığı ile ortaya konmaya çalışıldığı bu çalışmada, her iki gruba ait veriler ayrı ayrı ele alınmış ve bilişsel yapıları belirlenmeye çalışılmıştır. İlk olarak pedagojik formasyon eğitimi alan tarih bölümü öğrencilerine ilişkin sonuçlar şu şekildedir:

Öğrencilerden elde edilen veriler ışığında oluşturulmuş olan kavram ağı haritası incelendiğinde, tarih bölümü öğrencilerinin anahtar kavramlar ile çok sayıda kelimeyi ilişkilendirdiği tespit edilmiştir. Ancak anahtar kavramların yani Atatürk ilkelerinden sadece

Halkçılık ile Cumhuriyetçilik haricinde diğer ilkelerin birbirleri ile doğrudan ilişkilendirilememiş olması, öğrencilerin zihinlerinde Atatürk ilkelerini oluşturan esasların kendi aralarındaki destekleyici ve birlerini tamamlayan bütünleyici özelliklerinin tam olarak anlaşılammış olduğuna işaret eder. Atatürk İlkeleri bir zincirin halkası gibi iç içe geçmiş ve birbirleri ile yakından ve hatta doğrudan ilişkilidirler. Tarih bölümü öğrencileri Atatürk ilkeleri arasındaki bu sıkı ilişkiyi görememiş ve bağlantı kuramamışlardır. Bu da, Atatürk ilkelerinin öğrenilmesi veya öğretilmesi noktasında bir eksikliğin olduğunu göstermektedir. Buna ek olarak anahtar kavramlar ile ilişkilendirilen cevap kavramlardan sadece özgürlük kavramının üç Atatürk ilkesini birbirleri ile ilişkilendirdiği görülmektedir. Kavram ağı incelendiğinde anahtar kavramlar arasında sıkı bir ilişkinin olmadığı en fazla iki anahtar kavramın birbirlerine bağlandığı tespit edilmiştir. İki Atatürk ilkesini bağlayan cevap kavramlar şu şekilde sıralanabilir: toprak, sosyal devlet, bilimsellik, devlet, demokrasi ve millet. Bu sonuçtan da hareketle öğrencilerin farklı anahtar kavramlar ile ilişkilendirilebilecek ortak kelime türetemedikleri ve anahtar kavramlar arasında ilişki kuramadıkları ortaya çıkmıştır. Bunun sebebi de muhtemelen Atatürk ilkelerine ait, öğrencilerin eksik bilgi sahibi oldukları ve dolayısı ile Atatürk ilkelerini bir bütün olarak kavrayamadıkları gerçeğidir. Dikkati çeken en önemli nokta ise Atatürk olmadan Atatürk ilkelerine ilişkin kavram-kelime ilişkilendirilmesinin kurulmasıdır. Atatürk'ten bağımsız ve kopuk olarak Atatürk İlkelerinin anlaşılması ve bu konunun tarih öğretmen adayları tarafından öğretilecek olması pek de anlamlı görünmemektedir. Öğrenciler tarafından en çok kelime ilişkilendirilen Atatürk İlkesi Milliyetçiliktir. Toplam 12 farklı kelime doğru ve anlamlı olarak bu ilkeyle ilişkilendirilmiştir. Bu da tarih öğretmen adaylarının Milliyetçilik ilkesine ilişkin bilgi seviyelerinin diğer ilkelere göre daha iyi olduğu sonucuna ulaşmamızı sağlayabilir. En çok kelime ilişkilendirilen ilkenin milliyetçilik olmasına rağmen diğer ilkelere ortak kavramlar aracılığı ile ilişkilendirilme seviyesi diğer ilkelere kadardır. Ama yine de tarih öğretmen adaylarının zihinlerinde milliyetçilik ilkesi, ilişkilendirdikleri kelime sayısı dikkate alındığında diğer ilkelere göre daha sağlam yapılandırıldığı tespit edilmiştir. En az kelime ilişkilendirilen Atatürk ilkesi ise laikliktir ve toplam 7 farklı kelime ilişkilendirilmiştir. Böylelikle öğrencilerin bilgi eksikliğinin en fazla olduğu ve dolayısı ile kelime ilişkisinin kurulmadığı ilkenin laiklik olduğu düşünülebilir. Tarih öğretmen adaylarının laiklik ilkesine ilişkin kavram yanılgıları yoktur, sadece bu ilkeyle alakalı kavram türetmekte ve bu kavramları diğer ilkelere bağdaştırmakta eksiklik vardır. O halde laiklik

ilkisinin öğretilmesi ve öğrenciler tarafından anlaşılması konusunda ciddi eksiklerin olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine ilişkin bilişsel yapılarının ortaya konduğu kavram ağı haritaları incelendiğinde ise şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Anahtar kavram olarak verilen Atatürk ilkelerine ilişkin çok sayıda kelimenin doğru ve anlamlı olarak ilişkilendirildiği ve ortak kavramlar vasıtası ile Atatürk ilkelerinin birbirleri ile ilişkilendirildiği tespit edilmiştir. Öğrenciler tarafından cevap kavram olarak yazılan Atatürk'ün cumhuriyetçilik, devletçilik, inkılapçılık ve laiklik ilkeleri ile ilişkilendirilmiş olması çok doğru ve gerekli bir ilişkilendirilmedir. Çünkü Atatürk ile ilişkilendirilmemiş Atatürk ilkeleri eksik ve anlamsız olmaktadır. Sadece Atatürk cevap kavramı değil aynı zamanda; halk ve millet gibi kavramlar da dört anahtar kavram yani Atatürk ilkesi için kullanılan diğer cevap kavramlardır. Bu cevap kavramlara ek olarak çağdaşlaşma, eşitlik, özgürlük, millet, yönetim, demokrasi, ekonomi ve bağımsızlık gibi kavramların üç veya iki anahtar kavramı birbirine bağladığı yani bu cevap kavramlar aracılığı ile Atatürk ilkelerinin birbirlerine bağlandığı görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, Atatürk ilkelerinin cevap kavramlar aracılığı ile kendi aralarında sıkı bir şekilde ilişkilendirdikleri böylece Atatürk İlkelerinin ilişkisel ve bütüncül olarak öğrencilerin zihinlerinde yapılandırıldığı tespit edilmiştir. Anahtar kavramlarla ilişkilendirilen kelimeler incelendiğinde o ilkeyi tanımlayan veya ilkenin en önemli unsurlarını ifade eden kelimeler olduğu anlaşılmaktadır. Bu sonuçtan hareketle sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Atatürk İlkelerine ilişkin öğrenmelerinin doğru ve anlamlı olduğu sonucuna ulaşılabilir. Atatürk ilkeleri arasındaki ortak bağlar, cevap kavramlar ile doğru bir şekilde sağlanmıştır. Ancak Milliyetçilik anahtar kavramının ırk kavramıyla ilişkilendirilmesi yanlıştır ve ırkçılığı reddeden milliyetçilik anlayışına aykırıdır. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının milliyetçilik ile ilgili bu kavram yanılgısı Işıklı vd (2011)' nin araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Sınıf öğretmen adayları ile yapılan bu çalışmada da milliyetçilik anahtar kavramı ırkçılık cevabıyla ilişkilendirilmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının en fazla kelime ilişkilendirdiği ilke cumhuriyetçilik ilkesi olmuştur. Toplamda 15 farklı kelime doğru ve anlamlı olarak cumhuriyetçilik ile ilişkilendirilmiştir. Buradan hareketle sosyal bilgiler öğretmen adaylarının zihinsel yapılarında cumhuriyetçilik ilkesinin diğer ilkelere göre daha kuvvetli bir şekilde yapılandırıldığı ve anlamlandırıldığı anlaşılmıştır. Çatı olarak nitelendirilen ortak kavramlar aracılığı ile diğer ilkelere ilişkilendirme de en çok bu ilkede gerçekleşmiştir. Sosyal bilgiler

öğretmen adaylarının en az kelime ilişkilendirdiği ilke ise 6 farklı kelimenin türetildiği halkçılık ilkesi olmuştur. Öğretmen adaylarının bu ilkeye yönelik herhangi bir kavram yanılığı olamamakla birlikte, diğer ilkelere göre en az bilgi sahibi oldukları ilkenin halkçılık olduğu anlaşılmıştır. Ancak, halkçılık ilkesine ilişkin türetilen kelimelerin tamamının diğer 5 ilkeyle ilişkilendirilmiş olması çok anlamlıdır. Çünkü Atatürk ilkelerinin temelinde halk ve halkın refahı, modernleşmesi, kimlik sahibi olması, çağdaşlaşması ve demokratikleşmesi düşüncesi yatmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kavram ağı haritasına göre, Atatürk İlkeleri arasındaki birlerini destekleyen ve bütünleyen yapının doğrudan ortaya konmadığı yani anahtar kavramların kendi aralarında direkt olarak ilişkilendirilemediği de bir gerçektir.

Hem ortaokul hem de lise seviyesinde TC Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersini verecek olan öğretmen adaylarına ilişkin sonuçları karşılaştırdığımızda pedagojik formasyon eğitimi alan tarih öğretmeni adaylarının Atatürk ilkeleri arasında halkçılık ve cumhuriyetçilik anahtar kavramalarını cevap kavram olarak vermeleri suretiyle doğrudan ilişkilendirdikleri belirlenmiştir. Elde edilen bu sonuca göre tarih öğretmen adaylarının doğru ve kuvvetli bir ilişkilendirme yaptığını ancak sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Atatürk İlkelerini cevap kavram biçiminde bir ilişkilendirme yapamadıkları görülmüştür. Tarih öğretmen adaylarının laiklik anahtar kavramına yönelik en az cevap kavram ilişkilendirdiği tespit edilmişken sosyal bilgiler öğretmen adaylarında laiklik anahtar kavramına yönelik cevap kavram ilişkilendirilmelerinin doğru ve diğer gruba göre sayıca fazla kavramın ilişkilendirildiği görülmüştür. Her iki grubun kavram ağları incelendiğinde tarih grubunun anahtar kavramlara yönelik daha az cevap kavram ile ilişkilendirdiği tespit edilmiştir. Bu noktadan hareketle tarih öğretmen adaylarının bilişsel yapılarında Atatürk İlkelerinin kendi arasında kopuk ve kısmen kısıtlı bir ilişkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılabilir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ise anahtar kavramlara ilişkin cevap kavram sayılarının daha fazla olduğu ve bu cevap kavramlar aracılığı ile anahtar kavramların daha sıkı bir şekilde ilişkilendirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçtan hareketle sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bilişsel yapılarında Atatürk İlkelerinin kendi aralarında ilişkisel ve bütüncül bir yapıda yer aldığı sonucuna ulaşılabilir.

Bahar ve Kılıç'ın (2001) kelime iletişim testi aracılığı ile memur adaylarının Atatürk ilkelerine ilişkin bilişsel yapılarının belirlendiği benzer bir diğer çalışma sonucuna göre Laiklikle din ve devlet, cumhuriyetçilikle özgürlük, milliyetçilikle millet, inkılapçılıkla yenilik, halkçılıkla toplum kavramaları ilişkilendirilmiştir. Hem tarih hem de sosyal bilgiler öğretmen adaylarının

kavram ağı haritaları incelendiğinde anahtar kavramlarla ilişkili aynı cevap kavramların ve hatta adı geçen çalışmadakine göre daha farklı cevap kavramların öğretmen adayları tarafından ilişkilendirildiği görülmekte ve bu yönüyle de Bahar ve Kılıç'ın (2001) elde ettiği sonuçlarla benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Hem tarih hem de sosyal bilgiler öğretmen adaylarının cevap kavram olarak anahtar kavramlarla ilişkilendirdikleri çatı niteliğindeki kavramlardan özgürlük, halk, demokrasi ve devlet cevap kelimeleri her iki grupta da ortaktır. Bu sonuç, Işık ve diğerlerinin (2011) sınıf öğretmenliği öğrencileri ile yaptıkları başka bir araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Sınıf öğretmenleri ile yapılan bu çalışma sonucuna göre anahtar kavramların birbirlerine bağlanmasını sağlayan çatı mahiyetindeki cevap kavramlar; "Atatürk, halk, adalet, özgürlük, devlet, çağdaşlık, millet, birlik, yönetim ve toplum" kavramlarıdır. Işık ve diğerlerinin elde ettiği sonuçlar özellikle de sosyal bilgiler öğretmen adaylarının zihinsel yapılarındaki ilişkilendirmeye büyük oranda benzemektedir. Yine Akman ve Koçoğlu'nun (2016) 8. sınıf öğrencileri ile yaptığı araştırma sonucunda anahtar kavramlar arasındaki çoklu bağı kuran ortak cevap kavramlar; "Atatürk, özgürlük, milli irade, saygı, demokrasi, TBMM ve politika kavramlarıdır". Bu üç çalışmanın ulaştığı en dikkat çekici sonuç, anahtar kavramlar arasındaki bağı kuran ortak cevap kavramlardan; Atatürk, demokrasi ve özgürlük kavramlarıdır. Bu ortak kavramlar bireylerin zihinlerinde Atatürk İlkeleri'nin bu üç kavram etrafında yapılandırıldığını göstermektedir. Tarih grubu hariç diğer bütün gruplarda Atatürk'ün, Atatürk İlkelerinin merkezinde yer alması tesadüfi değildir. Doğru ve anlamlı bir ilişkilendirilmez. Yine aynı şekilde Atatürk ilkelerinin özgürlük ve demokrasi ile ilişkilendirilerek, zihinlerde yapılandırılması anlamlıdır. Fakat daha çok ortak cevap kavram katılımcılar tarafından üretilebilirdi. Doğru ve anlamlı ilişkilendirmeler yapılmış olmasına rağmen Atatürk İlkeleri ile ilgili daha fazla cevap kelime türetilebilirdi. Bu Atatürk İlkelerinin gündelik hayatı nasıl etkilediği ve devlet sistemimizi nasıl şekillendirdiğinin öğrenciler tarafından sınırlı olarak anlaşılmış olmasının bir sonucu olabilir.

Kelime ilişkilendirme testi aracılığı ile bireylerin kavramlara yönelik bilişsel yapılarının nasıl olduğu, hangi kavramlara yönelik ne tür kavramların/kelimelerin ilişkilendirildiği net bir şekilde görülmektedir. Atatürk ilkelerine ilişkin öğretmen adaylarının bilişsel yapıları KİT aracılığı ile ortaya konmaya çalışılmış, hangi ilkenin nasıl zihinde yapılandırıldığı ve hangi

kavramlarla ilişkilendirildiği belirlenmeye çalışılmıştır. Farklı branşlarda uygulanan Kelime İlişkilendirme Testi'nin başarı ile Tarih eğitimi de uygulanabileceği görülmüştür.

Kaynakça

- Akinođlu, O. ve Arslan, Y. (2007). Türkiye'de ortaöğretim öğrencilerinin tarih kavramlarını kazanma durumu ve değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi Sayı: 18*.
- Akman, O ve Koçoğlu, E. (2016). Investigation 8th grade students secondary school cognitive structure about principles of ataturk through word association test. *Journal of Education and Training Studies*. Vol. 4 No: 11 p. 151-160.
- Atasoy, B. (2002). Fen öğrenimi ve öğretimi. Ankara: Gündüz Eğitim.
- Aycan, Y. (2010). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde yer alan kavramları anlama düzeyleri ve kavram yanlışları (Gördes Örneği) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Aydemir, A. (2014). Ortaokul 7. Sınıf öğrencilerinin beşeri coğrafya kavramlarına ilişkin algılarının kelime ilişkilendirme testi aracılığı ile incelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bahar, M. ve Özatlı, N.S. (2003). Kelime ilişkilendirme yöntemi ile lise 1. sınıf öğrencilerinin canlıların temel bileşenleri konusundaki bilişsel yapılarının araştırılması. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(1), ss. 75-85.
- Bahar, M. ve Kılıç, F. (2001). Kelime iletişim testi yöntemi ile atatürk ilkeleri arasındaki kavramsal bağların araştırılması. *X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Bolu.
- Bahar, M., Alex H. Johnstone ve Sutcliffe, R. (1999). Investigation of students' cognitive structure in elementary genetics through word association tests. *Journal Of Biological Education*, 33(134).
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.

Candan, A. S. (1998). Kavramlara dayalı tarih öğretimi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Candan, A. S. (2009). Tarih öğretim yöntemleri, (Ed. Editörler: M. Demirel - İ. Turan). Ankara: Nobel.

Candan, A. S. ve Koçer, Ö.(2013). Tarih dersindeki kavramların algılanma düzeylerine ilişkin bir değerlendirme. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, Cilt. 2, Sayı: 1.

Cardellini, L. ve Bahar, M. (2000). Monitoring the learning of chemistry through word association tests. *Australian Chemistry Resource Book*, 19, pp. 59-69.

Çifçi, S. (2009). Kelime çağrışımlarının cinsiyet değişkenine göre gösterdiği temel nitelikler üzerine bir deneme. *Turkish Studies*, 4(3), ss. 633-654.

Deveci, H., Köse Çengelci, T. ve Bayır Gürdoğan, Ö. (2014). Öğretmen adaylarının sosyal bilimler ve sosyal bilgiler kavramlarına ilişkin bilişsel yapıları: kelime ilişkilendirme testi uygulaması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Sayı: 16.

Dilek, D. (2007). Tarih derslerinde öğrenme ve düşünce gelişimi, Nobel Yayın, Ankara.

Ercan, F., Taşdere, A. ve Ercan N. (2010). Kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla bilişsel yapının ve kavramsal değişimin gözlenmesi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi (TÜFED)*, 7(2), 136-154.

Eren, F. (2012). İlköğretim öğrencilerinin bilişim teknolojileri algılarının kelime ilişkilendirme testi kullanılarak incelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Işıklı, M., Taşdere, A. ve Göz, N.L. (2011). Kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine yönelik bilişsel yapılarının incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), ss. 50-72.

İnel, Y., Akar, C. ve Üztemur, S.S. (2016). Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin yönetim biçimleri kavramlarına yönelik algılarının kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla tespiti. *Tarih Okulu Dergisi*, Sayı 28. ss.523-540.

Karatekin, K., Elvan, Ö. (2016). 8. Sınıf öğrencilerinin demokrasi kavramına ilişkin bilişsel yapıları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 16, (USBES Özel Sayı II).

- Kaya, B. ve Akış, A. (2015). Coğrafya öğrencilerinin “hava” kavramıyla ilgili bilişsel yapılarının kelime ilişkilendirme testi ile belirlenmesi. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. Volume 10/7.
- Kaya, M. F. ve Taşdere, A. (2016). İlkokul Türkçe eğitimi için alternatif bir ölçme değerlendirme tekniği: kelime ilişkilendirme testi. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. Volume 11/9 ss. 803-820.
- Kaymakçı, S. (2012). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının inkılâp tarihi öğretiminde kullanılan bazı kavramları anlama düzeyi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 1, ss. 190-207.
- Kömürcü, Z. (2002). İköretim 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde yer alan kavramların kazandırılma düzeyi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- MEB (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu 6., 7. ve 8. sınıflar*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Memişoğlu, H. Ve Tarhan, E. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretimine ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi* (Journal of Research in Education and Teaching). s.14.
- Nakiboğlu, C. (2008). Using word associations for assessing nonmajor science students' knowledge structure before and after general chemistry instruction: the case of atomic structure. *Chemical Educational Research Practice*, 9, pp. 309-322.
- Safran, M. (1998). İnkılâp tarihi öğretimine yaklaşım sorunları. *G.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi* Cilt: 18 Sayı: 3.
- Tokcan, H. ve Yiter E. (2017). 5. Sınıf öğrencilerinin doğal afetlere ilişkin bilişsel yapılarının kelime ilişkilendirme testi (KİT) aracılığıyla incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* Cilt 18, Sayı 1, Nisan 2017, ss. 115-129.
- Ulusoy, K. (2010). İlköğretim sosyal bilgiler öğretmen adaylarının laiklik kavramının öğretimi ile ilgili görüşleri. *MEB Dergisi*, Sayı 185.
- Yalvaç, H.G. (2008). İşbirlikli öğrenme yaklaşımının öğretmen adaylarının zihinsel yapısına etkisi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Teszi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Yalvaç Hastürk, H.G. (2013). Öğretmen adaylarının bazı çevre konularına ilişkin zihinsel yapılarındaki değişimlerin otantik öğrenme ortamlarında incelenmesi ve değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.